

Sławomir Piskorz

ROZPOWSZECHNIENIE METODY PROBLEMOWEJ I PRACY GRUPOWEJ
WŚRÓD NAUCZYCIELI GEOGRAFII OKRĘGU KRAKOWSKIEGO

Duże walory poznawcze, kształcące i wychowawcze metody problemowej i formy organizacji pracy w grupach zobowiązują do ich upowszechnienia w nauczaniu, w tym również w nauczaniu geografii.

W. Okoń, pisząc o rozwoju nauk pedagogicznych w dwudziestoleciu PRL donosił "... metoda problemowa przez szkoły eksperymentalne i literaturę zaczęła przenikać do masowej praktyki szkolnej" [19].

Jak wówczas przedstawiało się upowszechnienie metody problemowej i pracy grupowej wśród nauczycieli geografii okręgu krakowskiego, można się było częściowo zorientować na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w kwietniu i maju 1965 roku /treść ankiety w załączeniu/.

Przy przeprowadzaniu tychże badań starano się również zgromadzić opinie nauczycieli geografii o metodzie problemowej i formie organizacji pracy w grupach. Charakterystyczne opinie zamieszczono w niniejszym artykule.

Na podstawie danych uzyskanych z KOS Kraków, w roku szkolnym 1964/65 na terenie Krakowa i województwa krakowskiego, w liceach ogólnokształcących było zatrudnionych około 100 nauczycieli geografii, zaś w szkołach podstawowych około 1840, czyli razem w szkolnictwie ogólnokształcącym pracowało około 1940 nauczycieli geografii.

Niemożliwością było objęcie badaniami ankietowymi wszystkich czynnych nauczycieli geografii w okręgu krakowskim, doręczono ankietę tylko tym nauczycielom geografii, z którymi udało się nawiązać kontakt osobiście lub za pośrednictwem instruktorów ośrodków metodycznych. Łącznie przeprowadzono między nauczycielami geografii, pracującymi w różnych dzielnicach Krakowa i powiatach województwa krakowskiego, 400 bezimiennych ankiet, obejmując w ten sposób około 20% wszystkich czynnych nauczycieli geografii szkół ogólnokształcących okręgu krakowskiego.

Na ogólną liczbę 400 rozprawdzonych ankiet, w tym 80 skierowanych do nauczycieli geografii pracujących w liceach ogólnokształcących i 320 do nauczycieli geografii pracujących w szkołach podstawowych, drogą korespondencyjną wróciło wypełnionych tylko 180 ankiet /45% rozprawdzonych/, w tym 60 ze szkół średnich i 120 ze szkół podstawowych.

Stosunkowo dużą ilość nienadesłanych ankiet /55%/ należy tłumaczyć m. in. niechęcią wielu nauczycieli do badań ankietowych.

Spośród 180 ankiet pochodzących od nauczycieli geografii szkół podstawowych i średnich okręgu krakowskiego 90 ankiet /50%/ nadesłano ze szkół znajdujących się w dużym mieście, 49 /27%/ w małym mieście i 41 /23%/ na wsi.

Większość odpowiedzi miała charakter długich opisowych listów /często na dołączonych kartkach/ ze zwierznięmi zawierającymi niekiedy wiele cennych uwag.

Otrzymał materiał z badań ankietowych, jakkolwiek orientują o stanie znajomości i stosowania metody problemowej i pracy grupowej przez stosunkowo niewielką część nauczycieli geografii okręgu krakowskiego /około 9%, to ze względu na dużą reprezentację przestrzenną rzucają światło na to zagadnienie.

Na pytanie drugie, dotyczące znajomości publikacji poświęconych metodzie problemowej i pracy grupowej, zdecydowana większość nauczycieli biorących udział w badaniach ankietowych, bo 171 /95%/ odpowiedziało pozytywnie. W tym 148 wymieniło pracę J. Bardeckiego i E. Chabiora [2], 43 pracę Cz. Kupisiewicza [14], 17 broszurę W. Koszarskiego [10] i aż 41 powoływało się na artykuły geograficzno-metodyczne w czasopiśmie "Geografia w szkole", nie podając /poza trzema wyjątkami/ nazwisk autorów ani tytułów artykułów. Cytowane przez badanych pozycje świadczą o interesowaniu się nauczycieli geografii literaturą dotyczącą unowocześnienia sposobów nauczania oraz sygnalizują o małej znajomości dorobku geograficznego w tym zakresie.

Pytanie trzecie sondało czy nauczyciele geografii oprócz lektury mieli inne możliwości poznania i opanowania pracy metodą problemową w grupach. Otrzymano aż 152 odpowiedzi negatywne /84%, a tylko w 28 odpowiedziach /16%/ pisano o hospitacji lekcji innych przedmiotów prowadzonych metodą problemową w grupach lub o dyskusjach przeprowadzonych na ten temat na zebraniach rad pedagogicznych i ośrodków metodycznych. Stan ujawniony w zakresie jednostronnych form doskonalenia pracy nauczycieli geografii świadczy, że ośrodki metodyczne i rady pedagogiczne niewystarczająco zajmowały się tą sprawą,

Z odpowiedzi na pytanie czwarte, zmierzające do ustalenia ilu nauczycieli geografii spośród tych, którzy podawali, że znają teoretycznie /na podstawie literatury/ metodę problemową i pracę grupową, stosowało lub stosuje tę metodę i formę organizacji pracy w swej praktyce pedagogicznej, otrzymano obraz następujący: Na 171 nauczycieli geografii, którzy zadeklarowali teoretyczną znajomość tej metody i formy organizacji pracy uczniów, 52 nauczycieli /30%/ podało, że stosowało lub stosuje metodę problemową i pracę grupową, 32 /19%, że stosowało lub stosuje tylko metodę problemową, i 29 /17%, że stosowało lub stosuje tylko organizację pracy w grupach. Łącznie 113 osób, tj. 65% wszystkich ankietowanych i 66% tych, którzy podawali w odpowiedziach na pytanie drugie, że znają teoretycznie założenia metody problemowej i pracy grupowej, stosowało je w praktyce.

Obraz ten ulega dalszej modyfikacji po uwzględnieniu odpowiedzi na pytanie szóste, które wymagało od osób wypełniających ankietę krótkiego opisu struktury lekcji problemowej oraz wyjaśnienia organizacji pracy w grupach. Po wnikliwej analizie struktur lekcji podawanych przez poszczególnych nauczycieli geografii okazało się, że metoda problemowa i praca grupowa były więcej, lub mniej poprawnie rozumiane i stosowane w praktyce tylko przez ośmiu nauczycieli, tj. 4% wszystkich osób odpowiadających na ankietę i 15% tych, którzy stwierdzili, że stosowali lub stosują metodę problemową i pracę grupową.

W opisach struktur lekcji geografii podanych przez tych ośmiu nauczycieli występowały podstawowe ogniwa metody problemowej /tworzenie sytuacji problemowej, formułowanie problemów i zadań, rozwiązywanie przez uczniów pracujących w grupach wysuniętych problemów, zbieranie, podsumowywanie otrzymanych wyników i ocena pracy grup/ oraz ukazana była organizacja pracy w grupach.

Inne odpowiedzi wskazują, że metoda problemowa w warunkach pracy zbiorowej lub jednostkowej /bez pracy w grupach/ była znana i stosowana przez dalszych sześciu nauczycieli, tj. 3% wszystkich biorących udział w ankiecie i 7% tych, którzy zaznaczyli, że stosowali metodę problemową i pracę grupową, bądź samą metodę problemową.

Z analizy opisów przytoczonych w odpowiedziach struktur lekcji i ich wyjaśnień wynika, że jedynie forma organizacji pracy grupowej pod kierunkiem nauczyciela była znana i stosowana przez stosunkowo dużą liczbę nauczycieli geografii. Przykłady różnie zorganizowanej różnie prowadzonej pracy grupowej na lekcjach geografii podało i wyjaśniło 36 nauczycieli, tj. 20% wszystkich biorących udział w badaniach ankietowych i 44% tych, którzy podawali, że stosuje się metodę problemową i pracę grupową, bądź samą pracę grupową.

Na podstawie odpowiedzi na pytania ankietowe, spośród 180 nauczycieli geografii okręgu krakowskiego znano i stosowało w praktyce pedagogicznej metodę problemową i pracę grupową ośmiu nauczycieli, samą metodę problemową sześciu i pracę grupową trzydziestu sześciu, czyli łącznie idea nauczania problemowo-grupowego w różnej postaci była wprowadzana w procesie nauczania geografii przez 50 nauczycieli, tj. przez 28% wszystkich odpowiadających na ankietę, z czego 32 nauczycieli pracowało w dużym mieście, 10 w małym mieście i 8 na wsi.

Wypowiedzi ankietowe trudno było skontrolować i stąd ustalone na ich podstawie wskaźniki należy traktować ostrożnie i orientacyjnie. Do ostrożności zmusza również brak w ankiecie pytań o przykłady rozwiązywanych na lekcjach problemów geograficznych w znaczeniu dydaktycznym.

Na podstawie wywiadów, przeprowadzonych z pracownikami ośrodka metodycznego i nadzoru pedagogicznego KOS Kraków oraz spostrzeżeń z hospitacji lekcji geografii w Krakowie, wydaje się, że wyniki uzyskane z badań ankietowych były nieco zawyżone.

Obserwacje autora poczynione w latach 1963-1966 na dwudziestu lekcjach geografii, prowadzonych rzekomo metodą problemową, pozwoliły stwierdzić, że tylko na trzech lekcjach należy rozumiano i stosowano metodę problemową. Należy to, to znaczy, że wysunięte pytania miały charakter problemowy, w strukturze lekcji wystąpiły niezbędne ogniwa /sytuacja problemowa - wysuwanie problemów - ich rozwiązywanie - sprawdzenie i zastosowanie zdobytej wiedzy/, uczniowie nie zapoznawali się z gotową wiedzą, lecz dochodzili do niej drogą samodzielnego działania.

Nauczyciele geografii, prowadzący pozostałe siedemnaście lekcji, błędnie lub wcale nie rozumieli istoty metody problemowej. Błędy polegały najczęściej na niesłusznym utożsamianiu każdego pytania, a nawet każdego tematu z problemem oraz na niesłusznym utożsamianiu każdej pracy grupowej uczniów z nauczaniem problemowym. Spotkano się też z przypadkami nieodróżniania metody problemowej od metody heurystycznej i referatowej.

Wróćmy do wyników badań ankietowych. W odpowiedziach na pytanie piąte, 67 nauczycieli stwierdziło, że nie stosowało i nie stosuje metody problemowej ani pracy grupowej. Jako przyczynę niestosowania podawano: nieznaną metodę /9 nauczycieli/, zbyt trudne warunki lokalowe i duża liczba uczniów w klasie /8 nauczycieli/, brak umiejętności ich stosowania /6 nauczycieli/, brak czasu na przygotowanie się do lekcji tą metodą i formą organizacji pracy /3 nauczycieli/ oraz trudności w przeprowadzeniu takiej lekcji w ciągu 45 minut /2 nauczycieli/. Ponadto trzech nauczycieli podało "nie mam zaufania do tej metody", dwóch tłumaczyło się brakiem zdrowia i jeden brakiem pracowni geograficznej. Pozostałych 33 nauczycieli z tej grupy, która nie stosowała metody problemowej i pracy grupowej w ogóle nie tłumaczyła swego postępowania, pozostawiając miejsca przeznaczane na odpowiedzi nie zapisane żadną uwagą.

Charakterystyczne jest również to, że żaden z tych nauczycieli, którzy wysuwali różne trudności związane z metodą problemową i pracą grupową nie stwierdził, że stosował tę metodę i formę organizacji pracy i po doświadczeniu w tym zakresie zaprzestał je stosować.

Na pytanie dotyczące rezultatów dydaktycznych i wychowawczych uzyskanych przy stosowaniu metody problemowej i pracy grupowej w nauczaniu geografii /6b/ wypowiedzieli się prawie wszyscy nauczyciele geografii w jakimś sposób z tą metodą i formą organizacji pracy obznajomieni /164 osoby/. Najbardziej wartościowe wydają się być opinie tych nauczycieli,

którzy mieli pewne doświadczenie w stosowaniu metody problemowej i pracy grupowej, czyli grupy pięćdziesięciu osób i im to należy się bliższa uwaga.

Zdecydowana większość autorów tych wypowiedzi, bo aż 45 osób /90%/ lonosiła o różnych pozytywnych efektach związanych ze stosowaniem na lekcjach geografii metody problemowej i pracy grupowej. Najczęściej podawali oni dużą trwałość zdobytych wiadomości i umiejętności geograficznych, polepszenie się wyników klasyfikacji, zwiększenie się samodzielności uczniów, rozbudzenie zainteresowań geograficznych oraz korzystne zmiany w uspołecznieniu i zachowywaniu się uczniów.

Tak np. nauczyciel ze szkoły podstawowej w małym mieście pisał:

... wszystkie lekcje geografii prowadzone metodą problemowo-grupową, a prowadzilem ich już kilka, były bardzo ożywione, opanowany na nich przez uczniów materiał jest głębszy i trwalszy.

Inny nauczyciel ze szkoły średniej w dużym mieście pisał znów:

Wydaje mi się, że metoda problemowego nauczania w zespołach pozwala osiągnąć lepsze wyniki nauczania, a to dlatego, że uczniowie uczą się wiadomości i uczą się uczyć /poznają sposób zdobywania wiadomości z mapy, książki itp./ oraz nawzajem się kontrolują.

Ciekawa jest wypowiedź nauczycielki pracującej w wiejskiej szkole podstawowej; pisała ona:

Próbowałam organizować pracę w zespołach na lekcjach historii i geografii, łatwiej to szło na lekcjach geografii, bo mogłam wyszukać i przydzielić uczniom do opracowania konkretne zadania do rozwiązania, uczniowie pracując w zespołach często odwoływali się do obserwacji poczynionych w najbliższym otoczeniu. Ogólnie mogę stwierdzić, że praca w zespołach ma duże znaczenie wychowawcze, przekonałam się o tym w kl. VI, gdzie od pół roku mam już zespoły, zniknęły tam takie kłopoty, jak zaskroś o lepsze stopnie, dzieci są śmielsze do nauczyciela i bardziej szczerze.

Nauczycielka ze szkoły podstawowej w małym mieście stwierdziła:

Klasa w której często stosuję metodę problemowego nauczania w zespołach ma lepsze wyniki nauczania i jest bardziej uspołeczniiona niż klasy gdzie nie stosuję tych nowości.

Wymowna jest uwaga nauczyciela uczącego w szkole średniej małego miasta:

Metoda problemowa pomaga uczyć uczniów myśleć.

Pozostałych pięciu nauczycieli z tej grupy /10%/ wysuwało pewne zastrzeżenia co do efektów pracy tą metodą i formą organizacji pracy, a oto one:

... praca tym sposobem daje małe korzyści w klasach słabych i mało zdyscyplinowanych, a przecież z takimi głównie mamy do czynienia, ... miałem efekty bardzo zróżnicowane w różnych klasach i u różnych uczniów, ... młodzież pracując samodzielnie zdobyła mniej wiadomości rzeczowych, ... praca w zespołach zamiast cementować, to rozbiła mi kolektyw klasowy, a wyników wcale nie miałem większych, ... metoda problemowa w czystym wydaniu jest dla uczniów szkoły podstawowej za trudna - u mnie obniżył się poziom nauczania.

Powyższe uwagi, że względu na ich ogólnikowy charakter, są trudne do zinterpretowania. Nasuwa się tu jednak przypuszczenie, że sama metoda problemowa i forma organizacji pracy w grupach nie gwarantują jeszcze dobrych wyników nauczania - niezbędny jest jeszcze nowoczesnie przygotowany nauczyciel, obdarzony talentem pedagogicznym, zamiłowaniem do nauczanego przedmiotu oraz mający doświadczenie metodyczne.

Interesujące się wypowiedzi badanych nauczycieli na temat trudności towarzyszących podejmowaniu prób z metodą problemową i pracą grupową na lekcjach geografii /pytanie 6c/.

Na pięćdziesiąt rozpatrywanych wypowiedzi /pochodzących od nauczycieli mających doświadczenie w tym zakresie/, aż w 48 /96%/ podnoszono brak czasu na przygotowanie się do lekcji realizowanej problemowo w grupach i brak czasu na jej przeprowadzenie w ciągu 45 minut, następnie w 42 /84%/ podnoszono trudności związane z brakiem niektórych pomocy do nauczania geografii /obrazów, map, zwłaszcza szczegółowych, lektury, przeźroczy itp./ oraz w 15 /30%/ trudności związane z wystawianiem obiektywnych ocen.

W odpowiedziach na pytanie siódme, którego zadaniem było zgromadzenie różnych dodatkowych uwag o metodzie problemowej i pracy grupowej, badani nauczyciele poruszyli wiele ważnych zagadnień, wymagających zastanowienia, a niejednokrotnie eksperymentalnego sprawdzenia. Oto niektóre z tych wypowiedzi:

Metoda problemowa bardziej nadaje się do pracy w klasach starszych, zaś pracę w zespołach można z dobrymi wynikami stosować od klasy IV do X /nauczyciel szkoły podstawowej i liceum ogólnokształcącego z dużego miasta/;

W celu pełnego i częstego stosowania nauczania problemowo-grupowego potrzebny jest inny układ materiału w podręcznikach oraz konieczne są oprócz podręczników dobre wypisy geograficzne /nauczyciel szkoły podstawowej w małym mieście/;

W niższych klasach szkoły podstawowej na wsi nie możemy wymagać, aby dzieci same wyszukiwały i zgłaszały problemy - musi to czynić nauczyciel /nauczyciel szkoły podstawowej na wsi/;

Metoda problemowa ma wiele zalet, jednak nie należy jej przeceniać. U mnie władze oświatowe chciałyby widzieć na lekcjach tylko metodę problemową i często według tego oceniają nauczyciela. Przecież nie zawsze daje się zastosować tę metodę /nauczyciel szkoły podstawowej w małym mieście/;

Metoda problemowa i praca grupowa na pewno są wartościowe, ale sam nauczyciel nauczy się pracować po nowemu upływa dużo czasu - sądzę, że gdyby było więcej drukowanych lub podawanych w telewizji przykładów pracy tą metodą, to wówczas wzrosłaby ilość nauczycieli stosujących u siebie ten rodzaj pracy /nauczyciel liceum ogólnokształcącego w małym mieście/;

Metoda problemowa wydaje mi się metodą bardzo trudną, czego nie mogę powiedzieć o pracy zespołowej, którą od dawna stosuję na lekcjach geografii i w pracy SKKT i to z dobrymi wynikami. Metoda problemowa jest dobra wtedy, gdy poziom umysłowy klasy jest przynajmniej średni /nauczyciel szkoły podstawowej na wsi/.

Czy i jakie zmiany nastąpiły po badaniach ankietowych w zakresie rozpowszechnienia metody problemowej i pracy grupowej wśród nauczycieli geografii okręgu krakowskiego?

Na podstawie licznych rozmów, przeprowadzonych w lipcu 1969 roku z nauczycielami geografii - studentami Studiów dla Pracujących WSP w Krakowie, w tym również nauczycielami geografii okręgu krakowskiego, stwierdzono, że w nauczaniu geografii na stopniu podstawowym istnieje tendencja zwykła w zakresie stosowania metody problemowej i pracy grupowej.

Średnio co trzeci student III, IV i V roku geografii wykazywał się większym lub mniejszym doświadczeniem w stosowaniu metody problemowej lub pracy grupowej na lekcjach geografii. Jako przyczyny coraz częstszego stosowania w praktyce metody problemowej i pracy grupowej podawano: polecenia władz oświatowych, poznanie tych zabiegów dydaktyczno-wychowawczych poprzez literaturę [2, 13, 14, 20] i zajęcia z dydaktyki geografii na studiach oraz nabranie przeświadczenia o konieczności modernizacji nauczania geografii w szkole.

Optymistyczne stwierdzenie o istnieniu tendencji zwykłych w zakresie stosowania nauczania problemowego i pracy grupowej starano się zweryfikować na drodze wywiadów, przeprowadzonych we wrześniu 1969 roku z pracownikami Okręgowego Ośrodka Metodycznego w Krakowie.

A oto opinia kierownika Sekcji Geografii OOM:

Lekcje geografii prowadzone problemowo czy problemowo w zespołach coraz częściej spotyka się w szkole podstawowej. Natomiast w szkole średniej nauczyciele geografii, realizując nowy program nauczania geografii bardzo sporadycznie ucsą metodą problemowo-

wą. Przyczyną tego stanu jest duże przeładowanie nowego programu geografii w liceum, co zmusza nauczycieli tego przedmiotu do posługiwania się metodami mniej czasochłonnymi.

Potwierdzeniem przytoczonej opinii są artykuły zamieszczone na łamach "Geografii w szkole", poświęconej nauczaniu problemowemu i pracy grupowej. Dotychczas ukazało się ich dziewiętnaście, w tym dziewięć odnosi się do nauczania geografii w szkole podstawowej [5, 12, 15, 17, 18, 21, 22, 23, 26] i osiem do nauczania geografii w szkole średniej realizującej stary program nauczania [1, 4, 6, 7, 8, 9, 16, 24]. Treść pozostałych dwóch artykułów [11, 25] ma charakter ogólniejszy i nie jest wyraźnie związana ze stopniem podstawowym ani średnim. Dotychczas brak artykułów ukazujących stosowanie metody problemowej i pracy grupowej przy realizacji nowego programu geografii w liceum.

Przeprowadzone ostatnio przez autora obserwacje w szkołach średnich Krakowa sygnalizują, że i z pracą w grupach nie jest najlepiej. Często praca w grupach ma charakter mechaniczny i werbalny. Rzędy w klasie uważa się za grupy, a przydzielone im zadania do wykonania najczęściej polegają na pamięciowym przyswojeniu części rozdziału z podręcznika.

Przedstawiona próba ustalenia rzpowszechnienia metody problemowej i pracy grupowej wśród nauczycieli geografii okręgu krakowskiego ukazuje stan daleki od zadowalającego i nakazuje jego zmianę na lepsze.

LITERATURA

- [1] Augustyńska J.: Przykład lekcji powtórzeniowych. "Geografia w szkole" 1965, nr 2.
- [2] Bartęcki J., Chabior E.: O nową organizację procesu nauczania. Nasza Księgarnia, Warszawa 1963.
- [3] Cackowski Z.: Problemy i pseudoproblemy. Książka i Wiedza, Warszawa 1964.
- [4] Bubiń A.: Uwagi o nauczaniu problemowym w klasie IX. "Geografia w szkole" 1965, nr 2.
- [5] Freliża A.: Przykład lekcji z wykorzystaniem audycji radiowej. "Geografia w szkole" 1966, nr 4.
- [6] Gruchałowa M.: Kilka uwag o metodzie problemowej w klasie X. "Geografia w szkole" 1965, nr 2.
- [7] Grygierczyk F.: Wpływ słodowacenia na rzeźbę Polski. "Geografia w szkole" 1964, nr 1.
- [8] Grygierczyk F.: Nauczanie problemowe geografii w zespołach uczniowskich. "Geografia w szkole" 1964, nr 2.
- [9] Jędraś S.: Metoda problemowa w nauczaniu o klimacie. "Geografia w szkole" 1967, nr 1.
- [10] Koszarski W.: Uwagi metodyczne o nauczaniu geografii regionalnej. PZWS, Warszawa 1962.
- [11] Koszarski W.: Zagadnienie problemowego nauczania geografii. "Geografia w szkole" 1967, nr 1.
- [12] Kraśkiewicz W.: Elementy wychowawcze lekcji w terenie w klasie VI. "Geografia w szkole" 1969, nr 4.
- [13] Kulp J.: Uczenie się i nauczanie problemowe. "Nauka dla wszystkich" PAN Oddział w Krakowie. Kraków 1967.
- [14] Kupisiewicz Cz.: O efektywności nauczania problemowego. PWN, Warszawa 1960.
- [15] Łuszczak D.: Przykład lekcji problemowych o klimacie Australii. "Geografia w szkole" 1968, nr 3.
- [16] Maik W.: Nasze miasto w XX-leciu PRL. "Geografia w szkole" 1966, nr 1.
- [17] Nagabęcki A.: Przykład lekcji z audycją telewizyjną. "Geografia w szkole" 1966, nr 5.

- [18] Nowaczyk A.: Metoda problemowo-zespołowa na przykładzie lekcji w klasie VII. "Geografia w szkole" 1966, nr 4.
- [19] Okoń W.: Rozwój nauk pedagogicznych. Na XX-lecie PRL. "Nowa Szkoła" 1964, nr 2, s. 16.
- [20] Okoń W.: U podstaw problemowego uczenia się. Biblioteka Nauczyciela. PZWS, Warszawa 1964.
- [21] Pęczar S.: Lekcja w klasie VII na temat gospodarki Japonii. "Geografia w szkole" 1968, nr 1.
- [22] Piskorz Sł.: Problemowe nauczanie w zespołach na lekcjach geografii. "Geografia w szkole" 1965, nr 3.
- [23] Szawłowska B.: Przykład lekcji prowadzonej metodą problemową. "Geografia w szkole" 1965, nr 5.
- [24] Tabor A.: Problemowe nauczanie geografii w zespołach. "Geografia w szkole" 1965, nr 1.
- [25] Winkleski J.: Stawianie problemów przy pomocy rysunku. "Geografia w szkole" 1965, nr 3.
- [26] Wiszniewiczowa M.: Problemowe nauczanie geografii w klasie V. "Geografia w szkole" 1963, nr 4.

ANKIETA DLA NAUCZYCIELI GEOGRAFII UCZĄCYCH W SZKOŁACH OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH STOPNIA PODSTAWOWEGO I LICEALNEGO

U w a g a: Ankieta przeprowadzona jest wyłącznie w celach naukowych. Prosi się ankietowanych o czytelne, rzeczowe i wyczerpujące odpowiedzi. W razie konieczności szerszej odpowiedzi prosimy o dołączenie do ankiety dodatkowej kartki.

1. Szkoła w której Pan/i/ pracuje jest szkołą: podstawową, średnią; znajduje się w dużym mieście, małym mieście, na wsi /podkreślić stan faktyczny/.
2. Czy Pan/i/ zapoznał/a/ się z jakąś pracą poświęconą nauczaniu problemowemu lub pracy grupowej /zespołowej/, jeżeli tak, to proszę podać jej autora i tytuł.
3. Czy miał Pan/i/ okazję praktycznego poznania stosowania metody problemowej i pracy grupowej /zespołowej/, jeżeli tak, to proszę podać gdzie i w jaki sposób?
4. Czy Pan/i/ w swej praktyce pedagogicznej stosował/a/ lub stosuje metodę problemową, organizację pracy w grupach /zespołach/ lub równocześnie metodę problemową i organizację pracy w grupach /zespołach/? /podkreślić stan faktyczny/.
5. Jeżeli Pan/i/ nie stosował/a/, nie stosuje lub zaprzestał/a/ stosować metodę problemową, organizację pracy w grupach /zespołach/ lub równocześnie metodę problemową i pracę grupową /zespołową/ - to proszę podać dlaczego?
6. W wypadku gdy Pan/i/ stosował/a/ lub stosuje metodę problemową, pracę grupową /zespołową/ lub równocześnie metodę problemową i pracę grupową /zespołową/ to proszę:
 - a/ opisać krótko, jak wyglądała struktura lekcji geografii realizowanej przez /Pana/ią/ metodą problemową w grupach /zespołach/ lub metodą problemową w warunkach pracy zbiorowej, oraz podać, na czym polegała organizacja pracy w grupach /zespołach/;
 - b/ podać, jakie wyniki /efekty/ dydaktyczne i wychowawcze miał/a/ lub ma Pan/i/ przy stosowaniu w/w metody i formy organizacji pracy w porównaniu z innymi metodami nauczania i formami organizacji pracy;
 - c/ podać, jakie trudności miał Pan/i/ przy stosowaniu metody problemowej, pracy grupowej /zespołowej/ lub metody problemowej i pracy grupowej /zespołowej/.
7. Jakie inne uwagi nasuwają się Panu/i/ odnośnie posługiwania się metodą problemową i formą organizacji pracy w grupach /zespołach/ w nauczaniu geografii?

Sławomir Piskorz

DISSEMINATION OF THE PROBLEM METHOD AND TEAM WORK AMONG THE GEOGRAPHY TEACHERS OF THE CRACOW DISTRICT

The author has presented the results of a questionnaire inquiry made in 1965 among geography teachers of the Cracow School District concerning the dissemination of the problem method and team work among them.

The questionnaire has shown that the idea of problem-team teaching under different forms and to a varying extent had been introduced to geography lessons by fifty teachers, i. e. by 28 per cent of the over-all number of respondents. The results of the questionnaire inquiries were checked by interviews made with the staff of the Methodological Centre and pedagogic control /supervision/, as well as through direct observation of geography lessons. The results were far from satisfactory.

The author has included also in the article the opinions expressed by the examined geography teachers on the problem method and team work, as well as a tentative estimate of how far the method had been actually disseminated, and how work had been organized in 1969.

Славомир ПИКОРЗ

РАСПРОСТРАНЕНИЕ ПРОБЛЕМНОГО МЕТОДА И ГРУППОВОЙ РАБОТЫ СРЕДИ УЧИТЕЛЕЙ ГЕОГРАФИИ В КРАКОВСКОМ ОКРУГЕ

Р е з ю м е

Автор представляет итоги проведенного в 1965 г. Кураторшей краковского школьного округа анкетного опроса учителей географии о распространении проблемного метода и групповой работы. Данные анкета позволили установить, что проблемное преподавание было в разной форме и в разной мере введено 50 учителями географии, т.е. 28 % всех ответивших на анкету. Итоги опроса были проверены путем интервью с работниками методического центра и педагогического надзора, а также путем непосредственных наблюдений на уроках географии. Полученные результаты были далеко не удовлетворительны.

В статье приводятся также отзывы опрошенных учителей географии о проблемном методе и групповой работе. Автор пытается также определить степень распространения этого метода и формы организации работы в 1969 г.